

Nové kompetencie zdravotníckych záchranárov na Slovensku
Viliam Dobiáš, Táňa Bulíková
Slovenská zdravotnícka univerzita Bratislava, Life Star Emergency – záchranná služba, s.r.o.
V. Pelhřimovský podvečer 2010

Úvod

Na Slovensku v záchranných zdravotných službách pracuje asi 2 000 zdravotníckych záchranárov. Približne polovica z nich má špecializačné štúdium v urgentnej zdravotnej starostlivosti alebo diplomované pomaturitné štúdium a približne tretina vysokoškolské štúdium prvého stupňa – bakalárske v urgentnej zdravotnej starostlivosti. Je obdivuhodné ako si záchranári túžia zvyšovať, prehĺbovať a dopĺňovať vzdelanie napriek tomu, že sa to bezprostredne neodráža na ich finančnom ohodnotení a už vôbec nie na neexistujúcom (a nemožnom) kariérnom raste. Napriek tomu štúdiu venujú čas, peniaze, pohodlie a potom na skúškach nervy. Ale aj všetci daňoví poplatníci venujú časť svojich daní na štúdiu záchranárov, lebo poplatky za štúdiu nepokrývajú všetky náklady. Je preto zarážajúce, že napriek stále sa zvyšujúcej sume vedomostí môžu pomáhať raneným a chorým len tak, ako to robili pred 40 rokmi v rámci začínajúceho štúdia na strednej zdravotníckej škole.

Zvyšovanie a pridávanie kompetencií zdravotníckym záchranárom je kontroverzná téma. Množstvo lekárov v záchranných službách je zásadne proti, častokrát samotní záchranári dokážu skratovým jednaním na mieste zásahu upevniť ten názor, že ani doterajšie kompetencie nezvládajú. Napriek všetkému sa na Slovensku vytvorila zhoda mienkotvorných odborníkov, že na využitie investícií vkladanych do vzdelávania, na zvýšenie efektivity systému prednemocničnej neodkladnej starostlivosti a na odbremenenie centrálnych príjmov od zbytočne transportovaných pacientov je potrebné kompetencie zdravotníckych záchranárov zmeniť.

VYHLÁŠKA č. 334/2010 Z.z. Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky z 9.7.2010, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 321/2005 Z. z. o rozsahu praxe v niektorých zdravotníckych povolaniach v znení neskorších predpisov (čiastka 132, strana 2 703).

<http://www.zbierka.sk/zz/predpisy/default.aspx?PredpisID=209825&FileName=zz2010-00334-0209825&Rocnik=2010>

V novej vyhláške medzi zdravotníckych záchranárov menovite pribudli aj zdravotnícki záchranári vo vojenskom zdravotníctve ozbrojených síl Slovenskej republiky a zdravotnícki záchranári v Ambulanciách Hasičského záchranného zboru a Horskej záchrannej služby. Vitajte medzi nami aj oficiálne.

Kompetencie sú rozdelené na spoločné, ktoré vykonávajú všetci zdravotnícki záchranári a špeciálne, rozdelené podľa druhu a stupňa dosiahnutého vzdelania:

- A) zdravotnícky záchranár (ZZ) so špecializáciou a diplomovaný ZZ
- B) ZZ s vysokoškolským vzdelaním Bc. urgentnej zdravotnej starostlivosti

Kompetencie všetkých zdravotníckych záchranárov – bez rozdielu vo vzdelaní

Zdravotnícky záchranár v rámci neodkladnej zdravotnej starostlivosti v záchrannej zdravotnej službe ako člen posádky ambulancie RLP, RZP, MIJ alebo VZZS samostatne

- a) odoberá základnú anamnézu,
- b) sleduje, hodnotí a zaznamenáva životné funkcie
- c) vykonáva posudzovanie zdravotného stavu osoby a stanovuje pracovnú diagnózu
- d) vykonáva prvotné ošetrovanie všetkých poranení vrátane krvácania,
- e) vykonáva vyčistenie dýchacích ciest, zaisťuje priechodnosť dýchacích ciest a vykonáva kardiopulmonálnu resuscitáciu,
- f) používa automatický a poloautomatický externý defibrilátor,
- g) zaisťuje periférny žilový vstup, vrátane intraoseálneho a podáva fyziologický roztok na udržanie priechodnosti žilového prístupu,
- h) podáva kyslíkovú liečbu inhaláciou,
- i) odvádza prekotný pôrod, ošetruje novorodenca a rodičku,
- j) ošetruje pneumotorax neinvazívnym spôsobom,
- k) zavádza žalúdočné sondy,
- l) zavádza močový katéter u žien,
- m) odoberá biologický materiál,

- n) odoberá kapilárnu krv na diagnostické účely,
- o) polohuje a imobilizuje osobu s prihliadnutím na rozsah a povahu poranenia alebo ochorenia a vyslobodzuje v rámci svojich možností,
- p) znehybňuje poranené časti tela osoby,
- q) ohrieva alebo chladí osobu pri úrazoch spôsobených nízkymi alebo vysokými teplotami,
- r) ošetruje amputát vhodný na replantáciu,
- s) zabezpečuje transport osoby,
- t) nepretržite sleduje a zabezpečuje uspokojovanie potrieb osoby súvisiacich so zdravím, chorobou a umieraním,
- u) ošetruje drény, periférne cievne katétre, permanentné močové katétre, sondy, kanyly a stómie,
- v) zaisťuje bezpečnosť zásahu,
- w) zaisťuje bezpečnosť pristávacej plochy a navigáciu ambulancie vrtuľníkovej záchranej zdravotnej služby v teréne,
- x) zabezpečuje starostlivosť o telo mŕtvej osoby,

Kompetencie všetkých ZZ na podávanie liekov, ale až po písomnom poverení

Zdravotnícky záchranár v rámci neodkladnej zdravotnej starostlivosti v záchranej zdravotnej službe ako člen posádky ambulancie RZP okrem samostatne vykonávaných odborných pracovných činností, môže na základe písomného poverenia samostatne podávať

- a) aj iné kryštaloidné roztoky ako je F 1/1,
- b) 40 % roztok glukózy intravenózne, pri diagnostikovanej hypoglykémii,
- c) adrenalín intravenózne, intraoseálne alebo endotracheálne pri zastavení krvného obehu.

Lieky podávané ZZ so špecializáciou, ale až po písomnom poverení a po konzultácii

Zdravotnícky záchranár so špecializáciou „urgentná zdravotná starostlivosť“ v rámci neodkladnej zdravotnej starostlivosti ako člen posádky ambulancie RZP okrem samostatne vykonávaných odborných pracovných činností môže na základe písomného poverenia a po konzultácii postupu s lekárom so špecializáciou v odbore urgentná medicína, alebo anesteziológia a intenzívna medicína príslušného poskytovateľa záchranej zdravotnej služby samostatne podávať

- a) nitráty perorálne,
- b) kyselinu acetylosalicylovú perorálne,
- c) clopidogrel perorálne,
- d) neopiátové analgetiká perorálne, intramuskulárne, alebo frakcionovane intravenózne,
- e) adrenalín pri anafylaktickom šoku.

Lieky podávané ZZ s vysokoškolským vzdelaním, po písomnom poverení a po konzultácii

Zdravotnícky záchranár s vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa v bakalárskom študijnom programe „urgentná zdravotná starostlivosť“ v rámci neodkladnej zdravotnej starostlivosti ako člen posádky ambulancie RZP, okrem samostatne vykonávaných odborných pracovných činností môže na základe písomného poverenia a po konzultácii postupu samostatne podávať

- a) liečbu pri kardiopulmonálnej resuscitácii, b) analgetiká, c) furosemid, d) diazepam,
- e) magnesium sulfuricum,
- f) metylprednizolon,
- g) antidotá,
- h) antiemetiká,
- i) antihistaminiká,
- j) heparíny,
- k) pri medziklinickom transporte osoby liečbu podľa ordinácie lekára, ktorý transport indikoval.

Podmienky písomného poverenia

Na samostatné vykonávanie odborných pracovných činností sa vyžaduje písomné poverenie odborného zástupcu príslušného poskytovateľa záchranej zdravotnej služby, alebo ním povereného lekára so špecializáciou v odbore urgentná medicína alebo anesteziológia a intenzívna medicína. Poverenie sa vydáva najviac na päť rokov podľa vzoru uvedeného v prílohe.

Písomné poverenie sa záchranárom dáva po preskúšaní komisiou, podrobnosti si určuje každý poskytovateľ záchranej zdravotnej služby. Pri liekoch musia vedieť základy farmakológie, dávkovanie, indikácie, kontraindikácie a najväznejšie vedľajšie účinky, ako aj zvládnutie problémov pri ich výskyte alebo pri predávkovaní.

Konzultácie

Väčšina poskytovateľov záchranej zdravotnej služby má v prevádzke nonstop niekoľko posádok RZP a RLP. Z lekárov je vždy najmenej jeden plne kvalifikovaný, t.j. s atestáciou v odbore urgentná medicína, alebo anesteziológia, ktorý v službe vykonáva konzultácie telefonicky pre posádky RZP a pre posádky RLP, v ktorej slúži lekár bez špecializácie alebo s inou ako vymenovanou špecializáciou.

Kompetencie sestier v záchranej zdravotnej službe

Odborné pracovné činnosti môže v rámci neodkladnej zdravotnej starostlivosti v záchranej zdravotnej službe ako člen posádky ambulancie RZP samostatne vykonávať aj sestra so špecializáciou v odbore „urgentná zdravotná starostlivosť“, alebo „anesteziológia a intenzívna starostlivosť“, ktorá vykonávala pracovné činnosti v záchranej zdravotnej službe do 30. júna 2010 na základe písomného poverenia.

Odborné pracovné činnosti môže v záchranej zdravotnej službe ako člen posádky ambulancie RZP samostatne vykonávať aj sestra s vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa alebo s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa a so špecializáciou v odbore „urgentná zdravotná starostlivosť“ alebo „anesteziológia a intenzívna starostlivosť“, ktorá vykonávala pracovné činnosti v záchranej zdravotnej službe do účinnosti tejto vyhlášky pričom postup konzultuje s lekárom.

Záver

Verím, že záchranári, ktorí študovali 7 rokov (stredná škola a bakalár) privítajú rozšírenie možností na poskytovanie kvalifikovanej a ich vzdelaniu zodpovedajúcej zdravotnej starostlivosti. Zvýšená zodpovednosť povedie k zvýšeniu disciplíny, sebavedomia a bude prínosom nielen pre samotných motivovaných záchranárov, ale hlavne pre pacientov. Predpokladáme, že ohlasy budú pozitívne a v horizonte niekoľkých rokov vidím potenciál na ich ďalšie rozšírenie.

Adresa:

Viliam Dobiáš, viliam.dobias @dobiasovci.sk

Vzor - príloha

POVERENIE PRE ZDRAVOTNÍCKEHO ZÁCHRANÁRA ALEBO SESTRU

Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti: .....

.....

.....

Odborný zástupca poskytovateľa zdravotnej starostlivosti/poverený lekár*):

:.....

.....

Poverujem zdravotníckeho záchranára**/ sestru**)

.....

.....

v rámci neodkladnej zdravotnej starostlivosti ako člena posádky ambulancie

.....

..... samostatne vykonávať odborné pracovné činnosti podľa § 3 ods. 2 a § 3 ods. 3 a § 3 ods. 4***)

vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 321/2005 Z. z. o rozsahu praxe

v niektorých zdravotníckych povolaniach v znení neskorších predpisov.

Dátum vystavenia: ..... Platnosť poverenia do: .....

.....
Meno, priezvisko, odtlačok pečiatky a podpis odborného zástupcu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti /povereného lekára***)

.....
Potvrdzujem svojím podpisom, že som bol zrozumiteľne poučený o rozsahu odborných pracovných činností a s poverením súhlasím.

Dátum:

Poverenie sa vyhotoví v dvoch rovnopisoch, pričom jeden rovnopis uchováva príslušný poskytovateľ zdravotnej starostlivosti.